

Koncepcja państwa według pisarza Stanisława Orzechowskiego, XVI w.

W królestwie, tak jako i w gospodarstwie, trojaki lud jest, jednego rodzaju, ale nie jednej osoby, albowiem w nim są: pospólstwo, rada, król; ci w królestwie, acz wolnością równi, ale zacnością nierówni sobie sami; z tych ludzi stało się jedno ciało koronne [...]. W tej gromadzie albo gminie pospólstwo ciałem jest, rada duszą, król rozumem. Ale jako pospólstwo bez rady martwym ciałem jest, tak rada bez króla jest nierządna; jako też król bez rady niesprawny, a bez pospólstwa bywa nędznym w królestwie swym. Albowiem w gospodarstwie czym jest sługa, tym jest w królestwie pospólstwo, a co waży żona w gospodarstwie, to waży rada w królestwie; a jako gospodarz z żoną potomstwa nabywa, a sługą niedostatek swój napędza, tak też i król radą wieczne królestwo swe czyni, a pospólstwem wszystkie potrzeby królestwa swego pełni; i póki rada królowi radzi, a król radę pełni i pospólstwo za radą chodzi, póty królestwo w mierze swej stoi.*

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa: WN PWN, 1999, s. 174–175.

* pospólstwo – tu: szlachta

Praca z materiałem

1. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, zbierz informacje o Stanisławie Orzechowskim.
2. Omów, w jaki sposób Orzechowski przedstawił rolę stanów sejmujących.
3. Jaką rolę przypisałbyś chłopom i mieszczaństwu, idąc za tokiem myśli autora tekstu? Uzasadnij odpowiedź.
4. Rozstrzygnij, czy podany fragment pozwala określić stosunek Stanisława Orzechowskiego do ruchu egzekucyjnego. Czy autor tekstu był przeciwnikiem czy zwolennikiem ruchu?